

זמן מקום

תשע"ד אייר

תכנים ארץ ישראלים בלוח השנה העברי עורך: מאיר כהן

הדרך למדינה

חלק ו', או"ח סימן י').
נעמי שמר השכיחה להתאים שיריה לאוירת הזמן. שירים שהיו לכנסי צאן- ברזל במועדי ישראל.
בשיר "אנחנו מאותו הכפר" תיארה את אלו שנתרו מעבר לגדר:
" אני זוכר בקרב שלא נגמר פתאום ראיתי איך אתה נשבר וכשעלה השחר מן ההר אז אותך הבאתי אל הכפר
אתה רואה- אנחנו כאן בכפר כמעט הכל נשאר אותו הדבר בתוך שדה ירוק אני עובר ואתה מעבר לגדר"
הרגע המיוחל של השלמת ההצלה מתואר אצל הרב יהושע גרינולד מהונגריה- שריד מחנות אושוויץ, מאטהוזן ועבערז.
"הודים שבורים נודדים נטולי כוח ברכו הודאה להשי"ת כשעיניהם דומעות"
הדרך למדינה עוברת ביום הזיכרון עם דימעה על אלו שהיו "מגש הכסף" עליו הוקמה המדינה.

הרב משולם ראטה (שו"ת קול מבשר, חלק א', סימן כ"א) רואה ביום העצמאות (ה' באייר) "נס של תשועתנו וחירותנו... פדיון מעבדות לחירות שנגאלנו משיעבוד מלכויות ונעשינו בני חורין". הכרזת המדינה היא עיקר הנס שהחל ביציאת מצרים ומגיע לשיאו בהקמת המדינה.

גם הדרך לשלום עוברת דרך בית הקברות: ערב החתימה על הסכם השלום עם מצרים כתב איתן הבר (ידיעות אחרונות 20.9.1978): "הדרך לקהיר עוברת בקרית שאול, כרטיס הכניסה לשלום נרכש במחיר גבוה ביותר... אם יחתום מנחם בגין על חוזה השלום עם אנואר סאדאת, יהיה זה תודות לגדודי הלוחמים השותקים, המונחים כאן, בקרית שאול".

קאסטל בדרך לירושלים

מאת: מאיר כהן
"יענך ה' ביום צרה" (תהילים כ') "משל לאב ובן שהיו מהלכין בדרך ונתייגע הבן ואמר לאב: אבא היכן היא המדינה?"
אמר לו: בני, סימן זה יהא בידך, אם ראית בית קברות לפניך, הרי היא המדינה קרובה אליך" (מדרש תהילים כ', ד"ה)
הדרך למדינה עוברת דרך בית הקברות. בניסן יצאו בני ישראל ממצרים, בניסן יצאו לחרות ונגאלו מן השיעבוד, בניסן יצא הנוף לחרות- מן החורף, בניסן המסמל "זמן כשר למלחמות" החלה הדרך למדינה.
הדרך למדינה עוברת דרך לשונות של גאולה. התכלית של חמש לשונות הגאולה (שמות ו' 6-8) היא ההגעה לארץ ישראל:
"והוצאתי... והצלתי... וגאלתי... ולקחתי... והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אותה לכם מורשה אני ה'"
לאייר הצטרפו ובאו מועדי חרות- הכרזת המדינה על ידי דוד בן גוריון המציינת את ראשית מלחמת העצמאות, מרד בר כוכבא שנכשל וגרם לאובדן סופי של העצמאות היהודית למשך 1813 שנים.
מלחמת ששת הימים שהחלה ביום כ"ו באייר ושיאה בכ"ח באייר- בשיחרור ירושלים וסגירת מעגלים - פצעים שנתרו פתוחים ממלחמת העצמאות.
הדרך למדינה עוברת בבית הקברות.
מחירי החרות טמונים בדרך למדינה. מלחמת העצמאות הותירה כ- 6000 חיילים ואזרחים שנפלו בקרבות, במרד בר כוכבא נימנו (על ידי מקורות רומאיים) כ- 600000 הרוגים, מלחמת ששת הימים הותירה 779 נופלים במעלה הדרך לשיחרור ירושלים וחבלי הארץ האחרים.
נתן יונתן רמז על "שני אלונים" שנתרו במורד הואדי: "פעם על גדות הואדי שני אלונים בסלע שני אלונים ידעתי שם במורד הואדי

את האחד הרעם פעם היכה צמרת גזע אחיו קרוע באו בו אש ורוח..."
יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל שנקבע ליום ד' באייר מסמל את הדרך למדינה:
"בעצם היום הזה של ההכרזה על המדינה לא אירע שום נס... אדרבה, בו ביום... חברו כולם על עם ישראל ופתחו עליהם במלחמה" (הרב עובדיה דידיה, שו"ת ישכיל עבדי,

כתיבה סאטירית ולעיתים נוקבת אך משקפת את התמורות שחלו בקהילות היהודיות עם החשיפה להשכלה. ספריו מהווים תיעוד מרגש של חיי הקהילות שהיו ואינם עוד.

רבבות יהודים עמדו בצידי הדרכים ללוות אותו בדרכו האחרונה לאחר שחלה בשחפת והוכרע ע"י המחלה. שמו הונצח במרכז לתרבות האידיש בת"א- "בית שלום עליכם", בקיבו ובמוסקבה הוצבו פסלים בדמותו וכן בנתניה הוצב פסל מעשה ידיו של לב סגל. בתי ספר ורחובות בארץ וברחבי העולם מביעים הוקרה לדמותו של הסופר והסוחר- "שלום עליכם".

זמן מקום
תכנים ארץ ישראלים בלוח השנה העברי

ירחון המכללה האקדמית לחינוך

חמדת הדרום
מכללה אקדמית לחינוך
HEMDAT HADAROM
College of Education

טל: 08-9937666
פקס: 08-9945532
שיחת חינוך: 1800-20-10-88
דוא"ל: hemdat@macam.ac.il
אתר: www.hemdata.ac.il

לקבלת הירחון במהדורה אלקטרונית נא לפנות בדוא"ל למכללה.

לשילוב מאמרים נא לפנות לעורך
טל: 02-6794412
נייד: 054-3334080
מייל: meir@makom.info

לימודי ההוראה המובילים בדרום הארץ
נמצאים יותר קרוב ממה שחשבתם!

המכללה האקדמית "חמדת הדרום"
בבית אקדמיה לחינוך

מציעה לך מגוון מסלולי הכשרה ללימודי תואר ראשון בהוראה

סטודנטים:
חינוך מיוחד: כיתות א-ב3 בשילוב תושביע"ב
בית ספר היסודי:
התמחות מתמטיקה ותושביע"ב
התמחות תושביע"ב וספרות (מלומדים)
התמחות מדעים ותושביע"ב
תוכנית יודית:
- רכבלי העובלת תרנית רחבה ובגמר 18 שנים
בשיכית כולל מעל 18
- כבוגרי ישיבת הסדר

סטודנטיות:
מסלול ק: 6-8 התמחות במדעים התמחות כוללת
בית ספר היסודי וכיתות א-ב: מקרא מתמטיקה מדעים
זד חוגי- מקרא וספרות, דד חוגי- מדעים
חינוך מיוחד: כיתות א-ב3 תוכנית יודית, בשילוב
התמחות נוספת: יסודי מתמטיקה או מדעים ומס"ב
ספרות או מקרא
אנגלית: כיתות ד-ה תוכנית רב גילית מיוחדת
המאפשרת הוראה במגוון כיתות

שנה א' חינוך **

אווירה תרנית, אישי, מערכת מלגות והלוואות, זמיני לימוד נפרדים לנשים ולגברים, מועמדת, תסיקה, מדרשה

הינקת התואר מונת באישר המל"ג *ביכפוף לתקנון משד"ר הביטחון

סטודנטיות-אפשרות: 054-4951549
סטודנטים-ישראל: 054-5937662
banim@macam.ac.il
rishum-banot@macam.ac.il

משורר, נביא ומהפכן

מאת: אבי אלנתן

נשיא המדינה, אפרים קציר, כינה אותו "המשורר הלאומי", ישראל אלדד קרא לו "משורר-נביא", ח.נ. ביאליק כתב אודותיו "אם המשורר מטפס על קירות- כנראה רואה דבר מה שמעבר להם".

מותו ביום העצמאות, ה' באייר תשמ"א (1981) סגר מעגלים סימליים בדמותו של המשורר, האנרכיסט ונביא הזעם- אורי צבי גרינברג.

א.צ.ג. נולד ב- 1896 בגאליציה, צאצא לאדמו"ר ר' אורי מסטרליסק ועל שמו הוא נקרא.

בהיותו בן 16 (ב- 1912) כתב שירים בעברית וביאדיש. מלחמת העולם הראשונה ניתקה אותו מן היצירה והוא נלחם בשורות הצבא האוסטרלי בחזית סרביה (1915-1918).

עם סיום המלחמה אירע פוגרום ביהודי לבוב עיר הולדתו, הפוגרום בא לידי ביטוי בשירתו- חרדתו שכל יהודי העולם יושמדו. השיר "באי במחתרת" מתאר שני יהודים אחרונים הנפגשים במחילה.

בדצמבר 1923 עלה לארץ ישראל במסגרת עלייה ה- 3: "מוכרחים היינו ללכת ולעזוב כל סגולה, להעמיס ילקוט על שכם לצאת בכלי גולה. גם שירים שוררנו כמו הטירונים לצבא, טירונים לצבא היחפים על גדות ים התיכון. סיפורי: קדחת בציון אוכלת חוליה..."

א.צ.ג. היה לבה רותחת "נוגע באש"- יאמר ישראל אלדד. יצירתו נוסחה על ידו- "המשורר צריך להביע את תורת היהודי הפראי..." וכן "למשורר עיברי אסור לכתוב סונטות".

אצ"ג הניח עצמו בלוע הר הגעש. במאורעות תרפ"ט כתב ביקורת חריפה על חוסר התגובה למאורעות וניסח זאת "בספר הקיטרוג והאמונה"- נגד קיבוצי הגלבוש שלא הגיבו לפרועים.

"עם שנחרב לו מבצר סלעיו

והוא בגופיו למליונים- מלכות עוד,

לא אל, לא מלך, לא גיבור" ("ספר הקטרוג והאמונה"). בשנים 1936-8 שהה בפולין וערך את העיתון "דער מומענט", שב לארץ ב- 1939 אך בני משפחתו נותרו מאחור וניספו בשואה.

רק בגיל 54 נישא א.צ.ג. לעליזה הצעירה ממנו ב- 30 שנה וממנה היו לו 5 ילדים.

אצ"ג קשר כתרים- למקום ולזמן (ארץ ישראל) לאדם (מלכות) ולרוח (היהודית).

"ירושלים שלי בנויה על תילה

מלכי בכיתרו וצבאו על שלטו.

על גבעת המור מיקדשי אין בילתו" ("מעשה בירושלמי קדמון")

אישיותו של אצ"ג עוצבה בקורות הזמן. התמורות שעברו על העם היהודי בשילוב קורות חייו- החל מן הערייה היהודית, דרך הציונות, מלחמות העולם וימי המדינה.

"רבות בשנים צללה דמותי בנהרות נכר.... באין אוסף גדות כל הנהרות אל שפת כינרת אחת" ("שיר דמותי בנהר").

א.צ.ג. מונה לח"כ מטעם תנועת החירות ב- 1957 ולאחר מלחמת ששת הימים היה חבר בתנועת א"י השלמה עם

בשבת הארץ

מאת: רחל זמרון

שיבחה של ארץ ישראל מתואר במקרא בכינוי- "ואני אתננה לכם לרשת אותה, ארץ זבת חלב ודבש" (ויקרא כ' 24). תיאור זה עומד בניגוד לארץ מצרים "מעוני מצרים אל ארץ הכנעני... אל ארץ זבת חלב ודבש" (שמות ג') שש עשרה פעמים נזכר כינוי זה בתורה וחמש פעמים נוספות בספרי נביאים וכתובים.

ברכת הארץ בחלב ודבש מעוררת פליאה. מקומם של הצאן במדבר והדבורה ביערות- הצאן לחלב והדבורה לדבש אינן ברכה לארץ הנושבת. יתירה מזאת בין עולמו של האיכר לעולמו של הרועה קיים עימות חסר פשרות. הנביאים ראו ברועים ובצאן גורם מאיים ומסוכן כדברי ירמיהו הנביא "רועים רבים שיחתו כרמי, בוססו נחלתי נתנו את חלקת חמדתי למדבר שממה". מלחמת עולם בין המזרע לבין הישימון.

ישעיהו הנביא מתאר את תוצאות החורבן "והיה מרוב עשות חלב יאכל חמאה כי חמאה ודבש יאכל כל הנותר בקרב הארץ" - בעקבות חורבן מתרבה הצאן, עודף החלב שימש לחמאה ומרוב דבורים יירבה הדבש. שיפעת החלב והדבש מתפרשת כסימן לקללה, תוצאה ישירה של חורבן הארץ.

קורח ועדתו מכנים דווקא את ארץ מצרים בכינוי זה "המעט כי העליטנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר"? מסלפים את המציאות כדי לתקוף את משה. בספרות חז"ל מוצאים פרשנות לדילמה של הכינוי- ארץ זבת חלב ודבש.

ר' אליעזר במכילתא דרשב"י מוביל את החלב- אל חלב הפירות והדבש- זה דבש תמרים.

ר' עקיבא אומר- חלב- זה חלב ודאי ודבש זה דבש היערות. לומד זאת מהפסוק בשמואל (א', י"ד) "וכל הארץ באו ביער ויהי דבש על פני השדה".

הדבש נזכר בין הפירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל "ארץ זבת שמן ודבש" (דברים ח', 8) ולפי מסורת חז"ל הדבש שנימנה בין שיבעת המינים מתייחס לתמר. גם המרגלים מצמידים את הכינוי ארץ זבת חלב ודבש לפירות "וזה פרייה- ענבים, רימונים ותאנים".

בתלמוד ירושלמי במכת ביכורים נאמר "ודבש- אלו התמרים" וגם רש"י (שמות א') "הדבש זה מן התמרים ומן התאנים".

במסכת כתובות מזדמנים יחדיו הדבש והחלב בבני ברק "רמי בר יחזקאל הזדמן לבני ברק, ראה אותם עיזים שאוכלות תחת עצי תאנה ונטף דבש מן התאנים וחלב נטף מהצאן ומתערבים זה בזה".

הדבש מצא את מקומו מן הצומח וגם לחלב הציע רבי אליעזר פתרון שהוא "חלב הפירות" כדברי הפסוק בספר במדבר (י"ח, 12) "כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן"- חלב כאן מתפרש כחלב מובחר או ככינוי לנוזל הניסחט מן הפירות.

תירגום אונקלוס מפרש "חכלילי עיניים מיין ולבן שיניים מחלב"- ילבינו הבקעות מהתבואה, לא חלב ממשי אלא סמל לצבע הלבן- צבע התבואה.

ספרי דברים פירש את "חלב ודבש" כסמל לכלל פירות הארץ שהם "שמנים כחלב ומתוקים כדבש".

הפירושים השונים לכינוי תואמים את דברי ג'ורג' סמית על הגבול הדק והחינוי שבין המזרע והישימון "המדבר הוא כמטחוי עין מכל הר נישא... גבול דק מפריד בין החיים והמוות, נטע במתבונן את היראה כלפי היושב במרומים שבכוחו לברוא שני עולמות, סמוכים ומנוגדים זה לזה".

רבי יעקוב בן דוסתאי (בבלי, כתובות קי"א ע"ב) הילך מלוד לאונו שלשה מילין... "והלכתי עד קרסולי בדבש של תאנים..." ענה לו רבה בר בר חנה "אני ראיתי זבת חלב ודבש של כל ארץ ישראל"

ברכת הארץ- זבת חלב ודבש היא ברכת שיווי משקל ואיזון בין האדם והטבע בין המדבר לארץ הנושבת, בין חלב ממש לחלב פירות, בין דבש יערות ודבורים לדבש פירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל.

הדבש מן התמרים

